

TALIJANSKI KASACIONI SUD (Odsjek I)

Presuda od 22. VI 1982.

Cantieri Navali Riuniti v. Ditta Adormare e Ferrara

Vijeće: Sandulli, Caturani, Dettori

PRETPOSTAVKE I RAZLIKA IZMEDJU PRUŽANJA POMOĆI
I SPAŠAVANJA NA MORU

O pružanju pomoći (assistenza) radi se samo u slučaju kad intervencija dovede do uspješnog rezultata, ali uz nužnu suradnju broda kojem se pomoć pruža - Aktivni subjekt koji pruža pomoć ne mora biti brod, već može biti i zrakoplov ili osobe združene zbog pomaganja, premda se ne služe pomorskim sredstvima - Institut pružanja pomoći i spašavanja prožet je potrebom osiguravanja spasa broda i osoba na njemu. Ne može se primijeniti kad je brod djelomično potonuo, a vlasnik koji ga ne koristi traži njegovo uništenje.

Ovu zanimljivu talijansku presudu nastojat ćemo približiti slijedom odvijanja događaja i procesnih aktivnosti stranaka.

U olujnom nevremenu 25. listopada 1973. šlep s dubokim gazom (ili široka teglenica, tal. bettolina) "Vigneria" pretrpio je teška oštećenja. Poduzeće "Adormare" je 10. studenog i slijedećih dana izvršilo operacije spašavanja (po vlastitoj pravnoj kvalifikaciji). Vlasnik oštećenog broda, brodogradilište iz Tirrena (Cantieri Navali), odbio je platiti nagradu za spašavanje, pa se spašavatelj "Adormare" isprva, privremenom mjerom, usprotivio nalogu za uništenje broda koji je brodogradilište povjerilo poduzeću "Ferrara", a zatim je tužbom od 27. veljače 1974. tražio nagradu za spašavanje (uključivši naknadu troškova) kao i konvalidaciju svog protivljenja uništenju broda.

Brodogradilište je u odgovoru na tužbu pobilo osnovanost tužbenog zahtjeva i istaklo protutužbeni zahtjev za naknadu štete proistekle iz protivljenja nalogu za uništenje broda. Na prvom je ročištu tužitelj podredno istakao zahtjev za nagradu za vadjenje, ako bi sud kvalificirao radnje tužitelja kao vadjenije podrtine. Braneći svoj pravni interes, u parnicu se uključilo poduzeće "Ferrara", osporivši zahtjev tužitelja i istakavši

sa svoje strane zahtjev za naknadu štete proizašle iz odgadjanja operacije uništenja stradalog broda, koju je upravo to poduzeće trebalo izvesti. Protiv poduzeća "Ferrara" brodogradilište je istaklo garantni zahtjev.

Sud je, nakon provedenog tehničkog vještačenja, dozvolio uništenje broda, naloživši "Ferrari" da prethodno plati kauciju od Lit 3,000.000. Provedvši potrebne izvide sud se priklonio iskazu vještaka koji je utvrdio da se "Vigneria" nije nalazila u neposrednoj opasnosti potonuća, pa je odbio tužbeni zahtjev poduzeća "Adormare", kao i protutužbene zahtjeve brodogradilišta i "Ferrare". Nije, naime, utvrdio nastanak ikakve štete u pogledu odgođe uništenja broda, a takodjer je poduzeće "Ferrara" oslobodio kaucije.

Sud u Palermu je u drugostepenom postupku odbio žalbu "Ferrare", a na priziv tužitelja "Adormare" djelomično je preinačio prvostepenu presudu. Brodogradilište je osuđeno na isplatu svote od Lit. 2,862.000 i kamate tužitelju. Prizivni je sud bio mišljenja da je prvostepeni sud na osnovi iskaza vještaka pogrešno isključio stjecanje pretpostavaka instituta spašavanja. Pretpostavke postoje ako postoji opasnost potonuća stradalog broda i neprotivljenje vlasnika broda, bez obzira na nepostojanje neposredne opasnosti. Drugostepeni sud je utvrdio da iz vještakova mišljenja i iskaza proizlazi da se "Vigneria" nalazila u opasnosti, jer je bila snažno nagnuta i teško oštećena, a upravo je intervencija tužitelja omogućila održanje broda na površini. Potvrdu implicitnog neprotivljenja vlasnika broda sud je pak našao u činjenici da je brodogradilište poduzeću "Ferrara" obračunalo sve nastale troškove, uključivši pomaganje i spašavanje. I dok je "Ferrara" osuđena na povrat obračunatih sredstava brodogradilištu, drugostepeni je sud odbio zahtjev istog poduzeća protiv tužitelja za naknadu navodne štete zbog odugovlačenja uništenja broda, upravo stoga što je potvrdio pravo tužitelja na nagradu za spašavanje, pa prema tome i njegovo pravo da se legitimno usprotivi uništenju broda uslijed nepriznanja tužiteljevih korisno izvedenih operacija.

Pred Kasacionim sudom razmatrani su argumenti žalbi brodogradilišta i "Ferrare". Jedan zajednički žalbeni razlog jest navod stranaka da spašavanje pretpostavlja odvijanje operacija s broda spašavatelja, a ne, kao u predmetnom slučaju, djelovanje

pretendiranog spašavatelja kopnenim sredstvima. Takodjer navode da spašavanje uključuje suradnju broda spašavatelja i broda u opasnosti, što se u ovom slučaju nije ostvarilo stoga što je "vigneria" u trenutku operacije bila bez posade. "Ferrara" pak posebno navodi da pobijana rješidba nije uzela u obzir činjenicu da je od 31. listopada brod bio izručen na uništenje.

Kasacioni sud je ovu grupu argumenata ocijenio osnovanima. Sud smatra da je utvrđeno činjenično stanje nemoguće kvalificirati kao pružanje pomoći (čl. 489 Codice della navigazione), jer se "Vigneria" u vremenu odvijanja operacija nalazila usidrena u luci Palermo, djelomično potonula, lišena posade i potpuno nesposobna za ikakav manevar. Poznato je, pak, da se o pružanju pomoći radi tek onda kad operacije dovedu do spasa uz suradnju broda u opasnosti. Ostalo je da se utvrdi spada li ovakvo činjenično stanje pod okrilje čl. 490 Cod. nav., po kojem se spašavanje vrši bez ikakve suradnje broda u opasnosti. Neophodno je da stradali brod, uz to još i nesposoban za manevar, još uvijek bude u integralnom stanju, da bi poduzete mjere spašavatelja dovele do ekonomsko-tehnički svrhovitog cilja. S druge pak strane Kasacioni sud smatra, protivno navodima u žalbama, da aktivna strana u operaciji pritjecanja u pomoć ne mora nužno biti brod, već može biti i zrakoplov ili osobe združene u svrhu poduzimanja operacija makar se i ne služile pomorskim sredstvima. Takvo stajalište Kasacioni sud zauzima imajući u vidu da pravila o pružanju pomoći i spašavanju nemaju značaj iznimke, pa je dopuštena njihova analogna primjena. Tako žalbeni razlog po kome "Adormare" ne bi imao pravo na nagradu zato što se nije služio brodom - nije osnovan.

No, po stajalištu Kasacionog suda, primjena odredbe čl. 490 Cod. nav. o spašavanju na utvrđeno činjenično stanje nije opravdana, jer je dokazano da je "Vigneria" bila usidrena u palermskoj luci, djelomično potonula, nakrivljena 18° krmom i dviju cisterni punih vode, lišena posade; plovilo vlasnik nije koristio, već je tražio od nadležnih pomorskih vlasti njegovo uništenje. Instituti pružanja pomoći i spašavanja (čl. 489 i 490 Cod. nav.) imaju za svrhu neophodnost osiguranja spasa broda i osoba koje se na njemu nalaze.

Kasacioni sud se u ovom predmetu, iz proceduralnih razloga, nije upuštao u meritornu odluku da li predmetno činjenično stanje

može biti podvedeno pod čl. 501 Cod. nav., koji obradjuje institut vadjenja podrtine. Jedna od pretpostavaka primjene tog instituta jest da je plovilo uslijed nezgode pretrpilo bitnu modifikaciju svoje kompaktnosti, pa je svedeno na stanje relikta ili podrtine, nepodobne za plovidbu.

(Dir. Mar. 1983, 256-261)

BILJEŠKA

Premda presuda koju smo netom izložili, u obliku u kojem je prezentirana u talijanskom pravnom periodiku, ostavlja bitne dvojbe o konačnoj odluci Kasacionog suda, ipak su problemi koje ona dotiče i pojašnjava od izrazitog interesa.⁽¹⁾

Italija je ratificirala Medjunarodnu konvenciju o izjednačenju nekih pravila o pružanju pomoći i spašavanju na moru (Bruxelles 1910.) još 1913. godine. Konvencija u čl. 1 izjednačava pružanje pomoći (assistenza) i spašavanje (salvataggio). Italija su u vrijeme pripremnih radova za ovu unifikacijsku konvenciju zalagala za izjednačenje tih dvaju instituta, ali i predlagala da se instituti definiraju.⁽²⁾ U Codice della navigazione pružanje pomoći i spašavanje su formalno odijeljeni (čl. 489 - čl. 490), pojmovno nezdruženi, ali ne i distinktivno definirani. Sudska praksa u Italiji na osnovi Izvještaja-tumačenja (Relazione, br. 299) uz Codice della navigazione razlikuje ova dva instituta kriterijem suradnje broda u opasnosti: operacije koje dovedu do uspjeha, a poduzete su uz suradnju "pasivnog subjekta" nazivaju se pružanjem pomoći, dok kod spašavanja takve suradnje nema. U nekim rješidbama se suradnja poistovjećuje s djelovanjem posade broda u opasnosti (subjektivni kriterij), a u nekima nemogućnošću pasivnog broda da manevrira (tzv. objektivni kriterij, što je bliže izrijeku čl. 490 Cod. nav.). Ima talijanskih presuda koje doduše priznaju razliku u koncepciji između dva instituta, ali ukazuju da ta dihotomija ne utiče na nagradu, koja se uvijek određuje po članu 491 Cod. nav. Postoje i rješidbe koje ističu puki doktrinalni doseg razlikovanja, a poneke razliku uopće ne prave. U talijanskoj doktrini pretežu stajališta o unitarnom karakteru pružanja pomoći i spašavanja (npr. Berlin-gueri i Ferrarini).

Stajalište Kasacionog suda da aktivna strana pri pritjecanju u pomoć ne mora nužno biti brod i da je dopuštena analogna primjena odredaba članova 489 i 490 Cod. nav. i na slučajeve pritjecanja u pomoć bez uporabe nautičkih sredstava nije u sadašnjoj talijanskoj sudskoj praksi bezrezervno primjenjivano. U doktrini se većinom susreće mišljenje da premda zakonodavac nije normativno predvidio hipotezu pritjecanja u pomoć bez služenja nautičkim sredstvima, ipak je dozvoljeno posegnuti za analognom primjenom da bi se u takvim slučajevima ishodilo pravo na nagradu (tako Ferrarini, Russo i Riccardelli).

Utvrdivši činjenično stanje i dosudivši poduzeću "Adormare" nagradu za spašavanje, prvostepeni sud u Palermu nije teleološki tumačio odredbe o spašavanju. Čitav je, naime, institut prožet svrhom osiguravanja spasa broda i osoba na njemu. Iz procesnih se razloga Kasacioni sud nije mogao izjasniti radi li se u predmetnom slučaju o vadjenju podrtine. Po našem mišljenju, neki elementi iznesenog činjeničnog stanja govore u prilog institutu izvanugovornog, i to samovoljnog, vadjenja.⁽³⁾ Kasacioni sud je, ograničivši se na obiter dictum, smatrao da u situaciji djelomičnog potonuća broda kojeg vlasnik ne koristi i za koji je tražio uništenje, ne može doći do primjene institut spašavanja.

Mr Aleksandar Bravar
asistent Pravnog fakulteta,
Zagreb

---

(1) Usp., npr. presude prikazane u ovom periodiku br. 82, 86 i 88.

(2) E. Pallua: Pomorsko uporedno pravo, Rijeka 1975, str. 190.

(3) Usp. B. Jakaša: Udžbenik plovidbenog prava, Zagreb 1983, str. 350. U prilog našem stajalištu više govori faktički tretman broda, jer do potpunog potonuća broda zapravo nije došlo.

SUMMARY

Mr Aleksandar Bravar:

THE SUPPOSITIONS AND DIFFERENCE BETWEEN
ASSISTANCE AND SALVAGE AT SEA

Assistance at sea is considered to have taken place only if operations result in safety and if the ship in question cooperated with the ship providing assistance.

The agent of assistance and salvage need not necessarily be a ship. Maritime salvage can also be rendered by an aeroplane or a group of persons, even if they are not equipped with maritime means.

The aim of assistance and salvage at sea is to salvage a ship in danger and persons on board. This does not apply where the ship is half-sunk, and if the owner intends to proceed to its breaking-up.